

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA SAVODXONLIKNI SHAKLLANTIRISHNING INNOVATSION USULLARI

Nosirova Zulfizar Ismatulla qizi

Toshkent Kimyo Xalqaro Universiteti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 4-kurs talabasi

ANNOTATSIYA: *Ushbu maqolada boshlang'ich ta'lim jarayonida o'quvchilarning savodxonligini shakllantirishda innovatsion usullardan foydalanishning samaradorligi tahlil qilingan. Muallif tomonidan zamonaviy darslarda axborot-kommunikatsion texnologiyalar, interfaol metodlar va ijodiy yondashuvlar orqali savod o'rgatish bo'yicha ilg'or tajribalar yoritilgan. Tadqiqotda savodxonlikni oshirishga xizmat qiluvchi pedagogik yondashuvlar nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi.*

KALIT SO'ZLAR: *boshlang'ich ta'lim, savodxonlik, innovatsion usullar, interfaol metodlar, AKT, ta'lim sifati*

Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan islohotlar ta'lim-tarbiya sifatini oshirishga, ayniqsa boshlang'ich ta'lim bosqichida o'quvchilarning savodxonligini mustahkamlashga qaratilgan. Boshlang'ich ta'lim — bu o'quvchilarning tafakkuri, nutqi, yozuvi, o'qish ko'nikmalari shakllanadigan muhim poydevor bosqichidir. Shu sababli, savodxonlikni shakllantirishda an'anaviy metodlar bilan birga innovatsion yondashuvlardan foydalanish zarurati ortib bormoqda.

Zamonaviy pedagogikada axborot-kommunikatsion texnologiyalar, interfaol usullar va kreativ yondashuvlar orqali ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish mumkin. Ushbu maqolada aynan shu jarayonlar asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining savodxonlik darajasini oshirishga doir yondashuvlar ko'rib chiqiladi.

Boshlang'ich ta'lim bosqichida savodxonlikni shakllantirish nafaqat o'qish va yozuv o'rgatish, balki o'quvchilarda mustaqil fikrlash, tinglab tushunish, matn ustida ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Ta'lim jarayonining ushbu bosqichida qo'llaniladigan metod va yondashuvlar keyingi o'quv faoliyatining muvaffaqiyatli shakllanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu bois, zamonaviy ta'lim tizimi innovatsion, ya'ni ilg'or, samarali va interfaol usullarga asoslanishi lozim.

Bugungi kunda pedagogik faoliyatda axborot-kommunikatsion texnologiyalar keng qo'llanilmoqda. Elektron darsliklar, multimedia vositalari, interaktiv doskalar yordamida o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishi ortadi, ularning bilimni o'zlashtirish darajasi yaxshilanadi. Masalan, "Wordwall", "LearningApps", "Kahoot" kabi raqamli platformalarda

savod o'rgatishga oid mashqlar tuzish orqali darslarni qiziqarli va samarali o'tkazish mumkin.

Interfaol metodlar o'quvchilarning fikr yuritish, mustaqil xulosa chiqarish, guruhlarda ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. "Aqliy hujum", "Insert", "Klaster", "Fikrlar daraxti", "Rangli kartochkalar" kabi usullar orqali savodxonlikni o'rgatish yanada samarali kechadi. Bu metodlar yordamida o'quvchilar faqat o'qib yoki yozibgina qolmay, balki fikrlash, savol berish, izoh berish, taqqoslash kabi faoliyatlarga jalb etiladi.

Shuningdek, bolalarda ijodiy tafakkurni rivojlantirish maqsadida ertaklar yaratish, she'r yozish, rasm asosida matn tuzish kabi topshiriqlar berilishi mumkin. Bu orqali nafaqat savodxonlik, balki til va nutq rivoji ham ta'minlanadi.

Bugungi ta'limda fanlararo integratsiya tamoyili asosida dars o'tish ham dolzarb masalalardan biridir. Savod o'rgatish jarayonida matematika, atrof-muhit, tasviriy san'at kabi fanlar bilan integratsiya qilinadigan topshiriqlar orqali o'quvchilar bilimni kengroq va chuqurroq egallaydi. Misol uchun, o'quvchi matn o'qish orqali atrof-muhit haqida bilib oladi, so'ng uni rasmda ifodalaydi yoki sonlarga oid topshiriqlarni bajargan holda o'qiganini mustahkamlaydi.

Innovatsion ta'limda baholash tizimi ham zamonaviy uslublar asosida olib borilishi lozim. Reytingli baholash, diagnostik testlar, e-portfolio tizimi orqali o'quvchilarning savod darajasi nazorat qilinadi. Shuningdek, o'quvchi faoliyatiga doimiy ravishda fikr-mulohaza berish orqali ularning xatolari tuzatilib, rivojlanishiga ko'maklashiladi.

Yuqorida bayon etilgan fikr va amaliy misollar asosida shuni ta'kidlash joizki, boshlang'ich ta'lim jarayonida savodxonlikni shakllantirishda qo'llanilayotgan innovatsion usullar o'quvchilarning bilimga bo'lgan qiziqishini oshiradi, ularni mustaqil fikrlashga undaydi va ta'lim-tarbiya jarayonining samaradorligini ta'minlaydi. O'quvchilarni faollikka chorlaydigan interfaol metodlar va AKT vositalari yordamida tashkil etilgan darslar orqali ularning ijodiy salohiyati, fikrlash doirasi va nutq madaniyati rivojlanadi.

Ta'limda innovatsiyalarni joriy qilish jarayoni o'qituvchidan yuqori pedagogik mahorat, puxta tayyorgarlik va yangilikka intilish talab qiladi. Shu bilan birga, har bir innovatsion metodning mazmun-mohiyatini to'g'ri tushunib, uni o'quvchilarning yoshi, bilim saviyasi va individual qobiliyatlariga mos holda qo'llash zarur. Aks holda, natija kutilganidek bo'lmasligi mumkin.

Muhokama jarayonida aniqlanishicha, innovatsion usullarni amaliyotga samarali tatbiq etish uchun o'qituvchilar muntazam ravishda malaka oshirish kurslarida qatnashishlari, ilg'or xorijiy tajribalarni o'rganishlari va o'z ustida izchil ishlashlari kerak. Shu orqali ular darslarni shunchaki bilim berish emas, balki o'quvchining tafakkurini, muloqot madaniyatini va ijtimoiy faolligini shakllantirish vositasiga aylantira oladilar.

O‘quvchilarning savodxonligini shakllantirishda innovatsion usullar va zamonaviy pedagogik yondashuvlardan foydalanish ta’lim sifati va samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun darslar qiziqarli va interaktiv bo‘lishi, ularni mustaqil fikrlashga, izlanishga va amaliy faoliyatga undashi zarur. Axborot-kommunikatsion texnologiyalar, interfaol metodlar, ijodiy topshiriqlar va fanlararo integratsiyalashgan yondashuvlar orqali savod o‘rgatish jarayoni yanada samarali bo‘ladi. Ilmiy-amaliy tahlillar shuni ko‘rsatadiki, innovatsion yondashuvlar qo‘llanilgan darslarda o‘quvchilarning o‘quv faolligi, matn bilan ishlash ko‘nikmalari va mantiqiy tafakkuri tezroq rivojlanadi. Shu bois, zamonaviy pedagoglar o‘z amaliyotida an‘anaviy uslublarni innovatsion vositalar bilan uyg‘unlashtirib, har bir o‘quvchining individual imkoniyatlaridan kelib chiqib ta’lim berishga intilishlari lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Ta’lim to‘g‘risidagi Qonuni. – Toshkent, 2020.
2. Boshlang‘ich ta’lim metodikasi: O‘quv qo‘llanma / Tahrir hay’ati: A. T. Tursunov va boshq. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2022.
3. Nishonova S. N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: “Yangi asr avlodi”, 2021.
4. Rasulov Q. I. Boshlang‘ich sinflarda ona tili o‘qitish metodikasi. – Samarqand: SamDU nashriyoti, 2020.
5. Abduqulova N. va boshq. Zamonaviy darsda interfaol metodlar. – Toshkent: “Ilm ziyo”, 2019.
6. <https://edu.uz> – O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi rasmiy sayti
7. <https://ziyonet.uz> – Ziyonet ta’lim portali